

UiO **Faculty of Law**
University of Oslo

Folkerett: Forelesning 4

Jurisdiksjon, statsansvar, tvisteløsning og prosedyreøvelse

Malcolm Langford

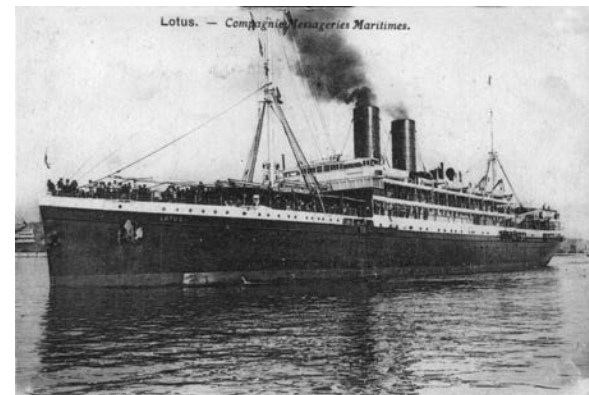
Professor, Det juridiske fakultet, Universitet i Oslo

Co-Director, Centre for Law and Social Transformation, Universitet i Bergen og CMI

I. Hva er en stats juridiskjon?

Utgangspunkt

- Stat er suverent folkerettssubjekt med absolutt myndighet innenfor sitt eget territoriet (Territorialhøyhet).
  - Kan nevne Art. 2 FNs Pakt.
  - Kanskje også *Øst-Grønland-saken* (1933) PCIJ

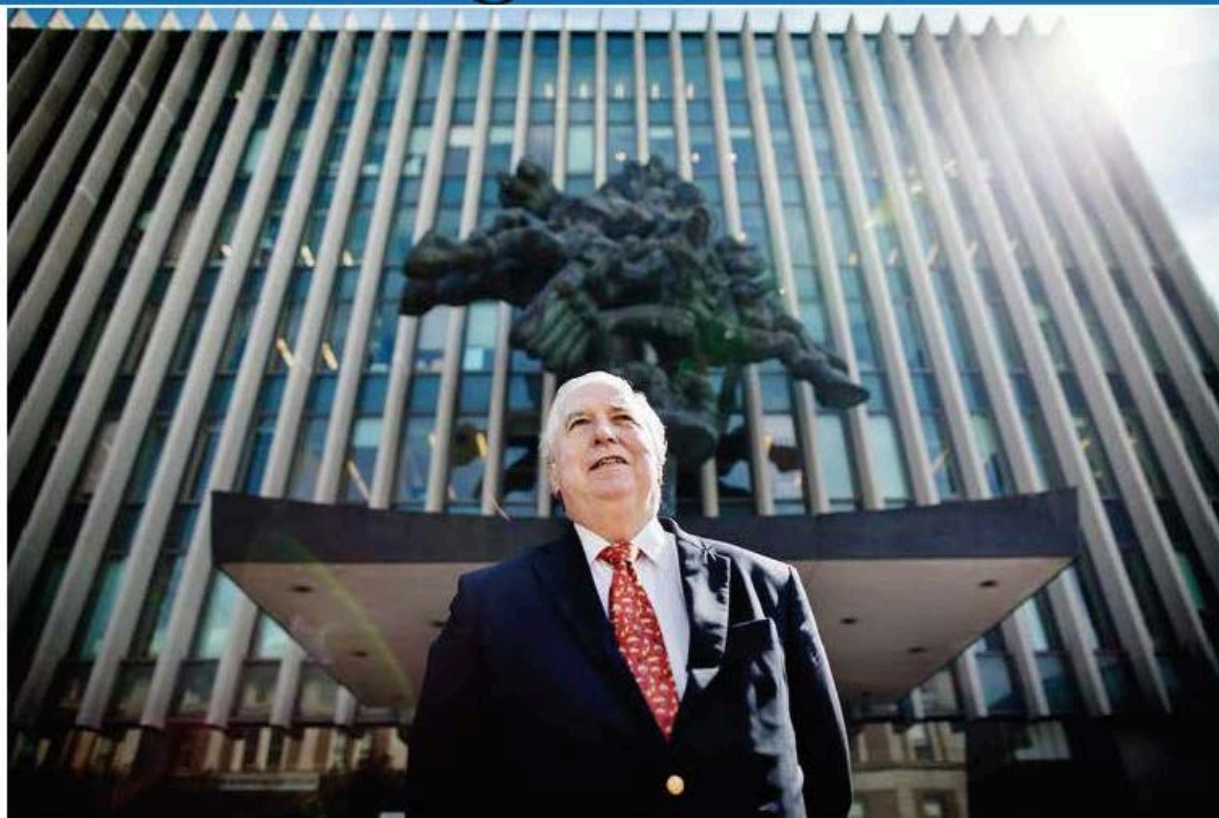
- Mest relevante - *Lotus saken*:
  - “Now the first and foremost restriction imposed by international law upon a State is that – failing the existence of a permissive rule to the contrary – it may not exercise its power in any form in the territory of another State. In this sense jurisdiction is certainly territorial; it cannot be exercised by a State outside its territory except by virtue of a permissive rule derived from international custom or from a convention.” (para 45)

Problemstilling

- Dette prinsippet skaper konflikt siden stater vil også utøve jurisdiksjon utenfor deres territorium.
- Så, i hvilken utstrekning (*hvordan* og *når*) kan en stat utøve jurisdiksjon?

Lovgivnings- og domsjurisdiksjon

- *Aktiv personalitetsprinsipp*
- Folkeretten aksepterer som en hovedregel at lovgivnings- og domsjurisdiksjon gjøres gjeldende på grunnlag av 'personalhøyhet'.
- Men:
  - Den andre stats territorialhøyhet må respekteres
    - Kan ikke påby brudd på den annens stats regler.
  - Relevant tilknytning for domsjurisdiksjon
    - det må være en relevant tilknytting mellom saken og domstollandet for at statens domstoler og dens materielle rett skal anvendes

Professor John C. Coffee ved Columbia University i New York konstaterer at USA ikke viser noen nåde i korrupsjonssaker. Foto: Linus Sundahl-Djerf

- USA viser lite nåde

Vimpelcom-bøtene får amerikanske eksperter til å himle med øynene og stille spørsmål ved USAs rolle i saken.

- Amerikansk justisdepartement, pressemedieing, 18. februar 2016:
  - “the telecom companies paid a total of more than \$800 million in bribes so that the Uzbek official would assist VimpelCom and other telecommunications companies in obtaining and retaining business in Uzbekistan. Thereafter, the official’s associates laundered the corruption proceeds through accounts held in Latvia, the United Kingdom, Hong Kong, Ireland, Belgium, Luxembourg and Switzerland. The illicit funds were **transmitted** through financial institutions in the United States before they were deposited into accounts in these countries, thereby subjecting them to U.S. **jurisdiction.**”

- DN:
  - “Selskapets aksjer handles på Nasdaq-børsen i USA, og bestikkelse ble sluset via banker i Nork York ...
- Koehler:
  - ”Børsnotering I USA er ***kroken*** som myndighetene bruker I slike saker...”
  - ”Mesteparten av bøtene vil havne i den amerikanske statskassen. Jeg kan forstå det rettslige grunnlaget for å kreve inn pengene, men fra et **policy ståsted** tror jeg de fleste vil himle med øynene”.

Andre prinsipper

- Andre prinsipper kan legitimere utøvelse av lovgivnings- og domjurisdiksjon over rettssubjekter:
- Det er særlig relevant dersom det er en konflikt mellom lovgivning i to land.
  - *Universalprinsipp*
    - F. Eks. *Jus cogens*, menneskerettigheter
  - *Beskyttelsesprinsippet*
  - *Virkningsprinsippet (?)*

Vanskelig saker

- "Statsborgere" (dobbel)
- "Hjemmehørende selskaper" – registrert, hovedkontor, eller hoved aktiviteter

Tvangsjurisdiksjon

- Tvangsjurisdiksjon innenfor en stats territoriet er som hovedregel eksklusivt
  - FN pakten Art. 4
- Man trenger samtykke:
  - F.eks. grensetollsamarbeid, felles politioperasjoner
- Andre unntak?

- Kapittel VII aksjon – ”opprettholde internasjonal fred og sikkerhet” (art. 39, 51 FN Pakt)
- Selvforsvar – art 51 FN Pakten (s. 194-201 Rudd/Ulfstein)
- Inngrep til beskyttelse av egne borgere (s. 198-199 Rudd/Ulfstein) – omstridt!
- Humanitær intervensjon (s. 201-3)

II. Ansvar

Læringsmål med ansvarsreglene

- Vilkårene for at et folkerettssubjekt skal anses være ansvarlig for et rettsbrudd
- Ansvarsreglene har dobbelt formål:
  - Reparasjon og prevensjon

Ansvarsreglene

- FNs folkerettskommisjon har kodifisert og utviklet reglene om statsansvar

«*ILC Articles on State Responsibility for Internationally Wrongful Acts*»

- Ikke vedtatt i bindende form – men dekkende uttrykk for internasjonal sedvanerett
- Annex til FN resolusjon 56/83 (2002)
- ICJ sitert dem i *Donau-saken*, s. 7.
- Kommentarer publisert i 2001

Statsansvar

1. Det objektive folkerettsbruddet («internationally wrongful act»)
2. Heftelse («attribution»)
3. Ansvarsfrihetsgrunner («circumstances precluding wrongfulness»)
4. Rettslige konsekvenser

1. Det objektive folkerettsbruddet

Article 1: Responsibility of a State for its internationally wrongful act

”Every internationally wrongful act of a State entails the international responsibility of that State”

Article 2: Elements of an internationally wrongful act of a State

“There is an internationally wrongful act of a State when conduct consisting of an action or omission:

(a) is attributable to the State under international law; and

(b) constitutes a breach of an international obligation of the State.”

**Sekundær
regelen**

Primær regelen

2. Hvilke handlinger hefter staten for?

- Alle statsorganer (art. 4)
- Alle som har myndighet fra statsorganer (art. 5)
- Handlinger utenfor tjenesten (art. 7)
- Privates handlinger (art. 8)
- Unnlatelser

Article 4. State organ

(1) The conduct of **any State organ** shall be considered an act of that State under international law....

Article 5. Person empowered by the state

The conduct of a person or entity which is not an organ of the State under article but which is **empowered** by the law of that State to exercise elements of the governmental authority shall be considered an act of the State under international law, provided the person or entity is acting in that capacity in the particular instance.

Erik Solheim skulle drepes

Opplysningene om drapsplanene kaster nytt lys over den norske fredsinnnsatsen i landet. Det er velkjent at både den norske tilstedeværelsen og Solheim selv tidvis var meget upopulær på Sri Lanka. I hovedstaden Colombo har man kunnet se westernlignende plakater av Solheim med påskriften «wanted». Men drapstruslene mot ham har aldri før vært omtalt.

Article 7. Even when power exceeded

The conduct of an organ of a State or of a person or entity empowered to exercise elements of the governmental authority shall be considered an act of the State under international law if the organ, person or entity acts in that capacity, even if it **exceeds** its authority or contravenes instructions.

Article 8. Direction or control

The conduct of a person or group of persons shall be considered an act of a State under international law if the person or group of persons is in fact acting on the instructions of, or under the **direction** or **control** of, that State in carrying out the conduct.

Nicaragua-saken (1984)

- *Contras* var en ikke-statlig væpnet gruppe i Nicaragua.
- *Contras*:
  - Fikk militær opptrening fra USA
  - Skaffet seg våpen fra USA
  - Ledelse var utvalgte av USA
  - Men USA styrte ikke operasjoner mot nicaraguansk regjeringen
- Spm: Var de *Contras* under USAs “direction” eller “control”?

Mentimeter

Please enter the code

Submit

The code is found on the screen in front of you

or

Find nearby presentations

Internasjonale domstolen:

- "There is no clear evidence that the United States actually exercised such a degree of control as to justify treating the contras as acting on its behalf... Having reached the above conclusion, the Court takes the view that the Contras remain responsible for their acts, in particular the alleged violations by them of humanitarian law. For the United States to be legally responsible, it would have to be proved that that State had ***effective control*** of the operations in the course of which the alleged violations were committed.

Artikkel 8

- Regelen kommer fra *Nicaragua-saken* (1984); se også *Behrami* saken.
- Kan ble ansvarlig for adferd utenfor territorium: *Al Skeini/Al Jedda* saken.

Handlinger utført av staten utenfor dens territorium eller som har konsekvenser utenfor landegrensene, dekkes bare unntaksvis av jurisdiksjonen. Menneskeretts- domstolen kan komme til at en stat utøver jurisdiksjon ekstraterritorielt med utgangspunkt i de faktiske forhold i den forelagte sak; det er ikke et spørsmål som løses teoretisk. Det kan foreligge «state agent authority and control» hvor en stats myndigheters handlinger har konsekvenser utenfor statens territorium.

Menneskerettsdomstolen nevnte to forhold som ville gi opphav til utøvelse av ekstraterritoriell jurisdiksjon.

Det første av de to forholdene dekker «state agent authority and control» på fremmed territorium.... Den andre av de to forholdene som Menneskerettsdomstolen nevner, er «when, as a consequence of lawful or unlawful military action, a Contracting State exercises effective control of an area outside the national territory»

Andenæs og Bjørge, *Retfærd*, 2012. s. 49 om *Al-Skeini, Al Jedda*

Due diligence & Unnlatelser

- Bare "control"?
- I *Folkemord-saken* (2007) og *Pulps Mills-saken* (2010) uttalte ICJ en ny standard: "obligation to protect/prevent" og "due diligence".
- *Pulps Mills*:
  - "due diligence, and the duty of vigilance and prevention which it **implies**, would not be considered to have been exercised, if a party planning works liable to affect the régime of the river or the quality of its waters did not undertake an environmental impact assessment on the potential effects of such works." Avsnitt 204

Objektivt eller uaktsomhet ansvar?

- Ingen ting i ansvarsreglene
- Avhengig av primærnormen:
- Kan bli objektivt (obligation of result) eller subjektivt (obligation of conduct)

Årsakssammenheng

- [Corfu Channel-saken:](#)
  - ‘But for’ test **plus**
  - ‘Foreseeability’- påregnelighet.
  - Les sider 22-23 av saken
    - “But Albania's obligation to notify shipping of the existence of mines in her waters depends on her having obtained knowledge of that fact in sufficient time before October 22nd ; and the duty of the Albanian coastal authorities to warn the British ships depends on the time that elapsed between the moment that these ships were reported and the moment of the first explosion”

3. Ansvarsfrihetsgrunner

- Samtykke (bortsett fra *jus cogens*)
- Selvforsvar
- Mottiltak ('represalier')
- Nødvendighet og proporsjonalitet
- Force majeure
- Distress
- Nødrett

- **Torrey Canyon (1967)**
- **Restriktive tiltak mot Russland**

III. Tvisteløsning

Handlinger

[Ny handling om atomvåpnenforbud](#)

Mekling

Undersøkelsekommisjoner

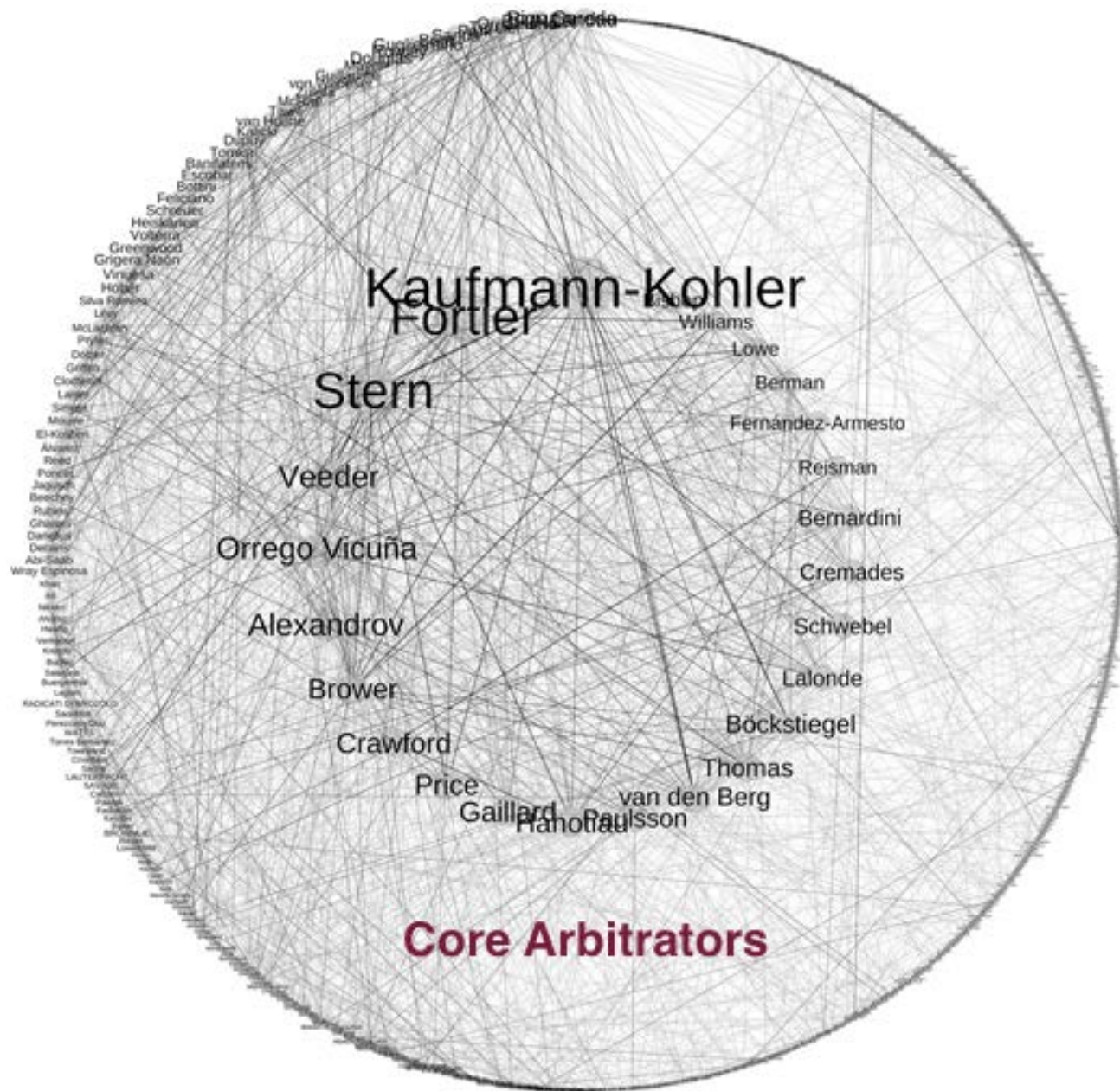

- [UN SC resolution S/RES/1595 \(2005\)](#)

Voldgift

Den internasjonale domstol (ICJ)

Den internasjonale domstol

- Den ICJ er den eneste generelle domstolen
- Andre er stort sett etablert for å behandle en bestemt type saker («spesialdomstoler»)
- Forgjengeren: Den faste internasjonale Domstol (PCIJ)
- ICJ er en formell del av FN-systemet
- 15 dommere – funksjonstid på ni år
- http://legal.un.org/avl/ls/Higgins_CT.html#

Kort sagt:

- Bare stater kan være parter ved domstolen (art. 34(1))
- Jurisdiksjon: statene i en sak måtte har godkjent Domstolens jurisdiksjon
  - **Se Ruud og Ulfstein: s. 319-321.**

Article 34

1. Only states may be parties in cases before the Court.
2. The Court, subject to and in conformity with its Rules, may request of public international organizations information relevant to cases before it, and shall receive such information presented by such organizations on their own initiative.

Article 36

1. The jurisdiction of the Court comprises all cases which the **parties refer** to it and all matters specially provided for in the **Charter of the United Nations** or in **treaties** and conventions in force.

2. The states parties to the present Statute may at any time declare that they recognize as **compulsory** *ipso facto* and without special agreement, in relation to any other state accepting the same obligation, the jurisdiction of the Court in all legal disputes concerning:

- a. the interpretation of a treaty;
- b. any question of international law;
- c. the existence of any fact which, if established, would constitute a breach of an international obligation ;
- d. the nature or extent of the reparation to be made for the breach of an international obligation.

3. The declarations referred to above may be made unconditionally or on condition of reciprocity on the part of several or certain states, or for a certain time.

Example: *Georgia v Russia* (2011)

Kan Domstolen overprøve vedtak i Sikkerhetsrådet?

- *Lockerbie* saken – ikke ville ta standpunkt til spørsmål
- ICJ er «the principal judicial organ» men sikkerhetsrådets vedtak er bindende
- ECJ – Ja, vi kan. Men EU er ikke et medlem av FN.

Er Domstolen relevant?

- Nei: Posner, 2004
  - Court had “unmistakably declined” in light of the:
    - level of “usage”
    - the “degree of submission” of states to the Court’s jurisdiction, and the
    - “type of cases heard”

Table 1: Types of Cases

Type of Case ⁴	Frequency
Aerial Incident	14
Border Dispute	33
Diplomatic Relations	8
Diplomatic Relations/Property	1
Use of Force	22
Property	14
Trusteeship/Decolonization	4
Other	9
<i>Total</i>	<i>105</i>

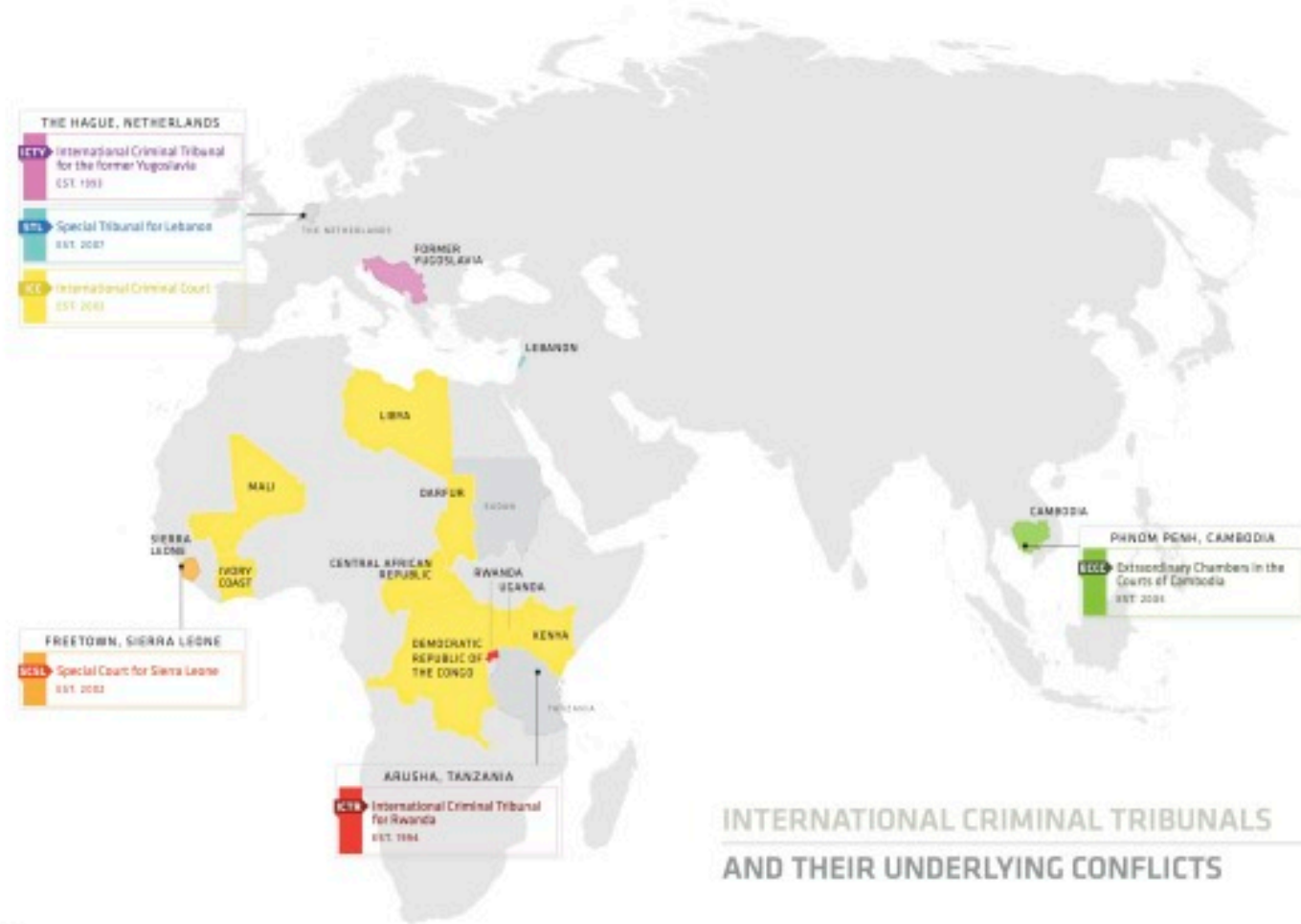

INTERNATIONAL CRIMINAL TRIBUNALS AND THEIR UNDERLYING CONFLICTS

Internasjonale domstoler

- <http://www.worldlii.org/catalog/2561.html>

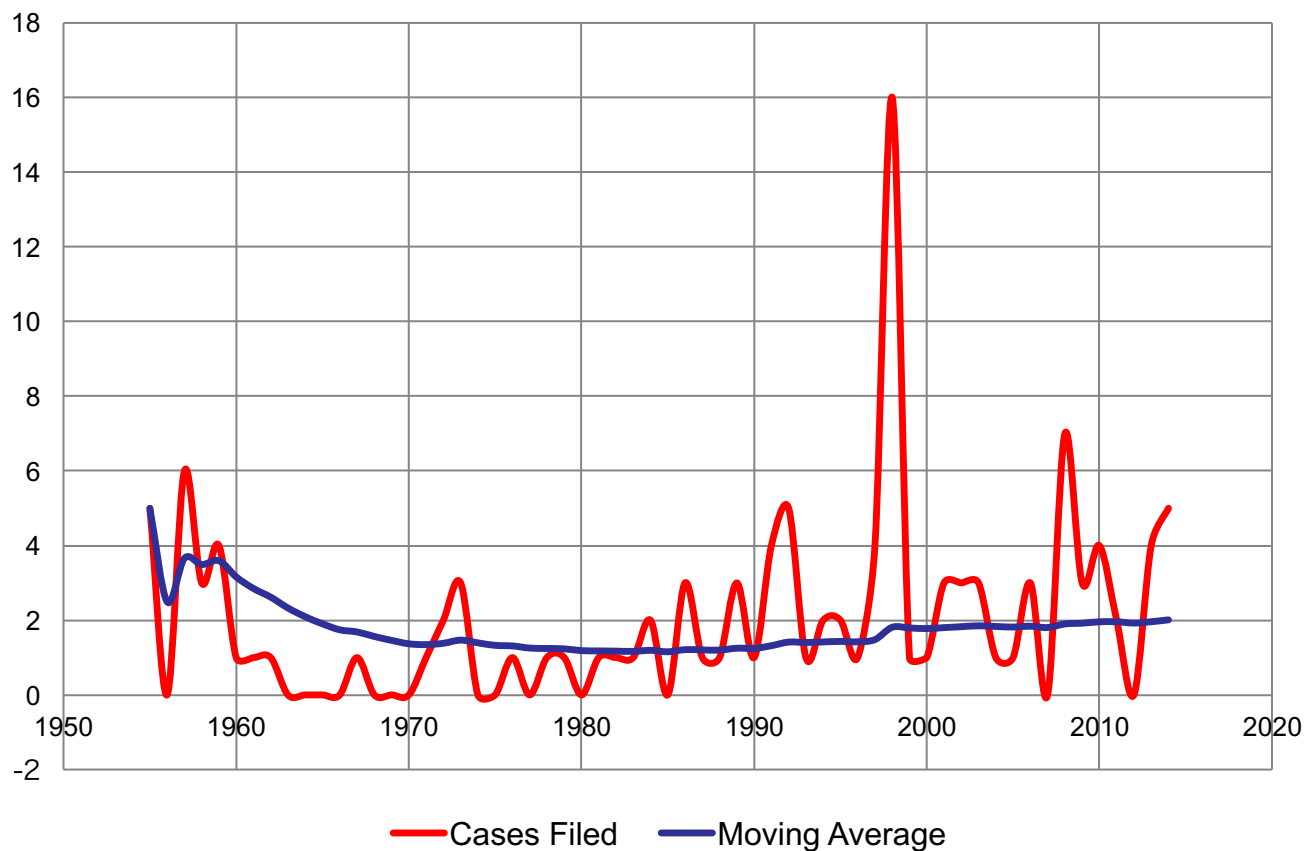
JOURNAL OF INTERNATIONAL DISPUTE SETTLEMENT

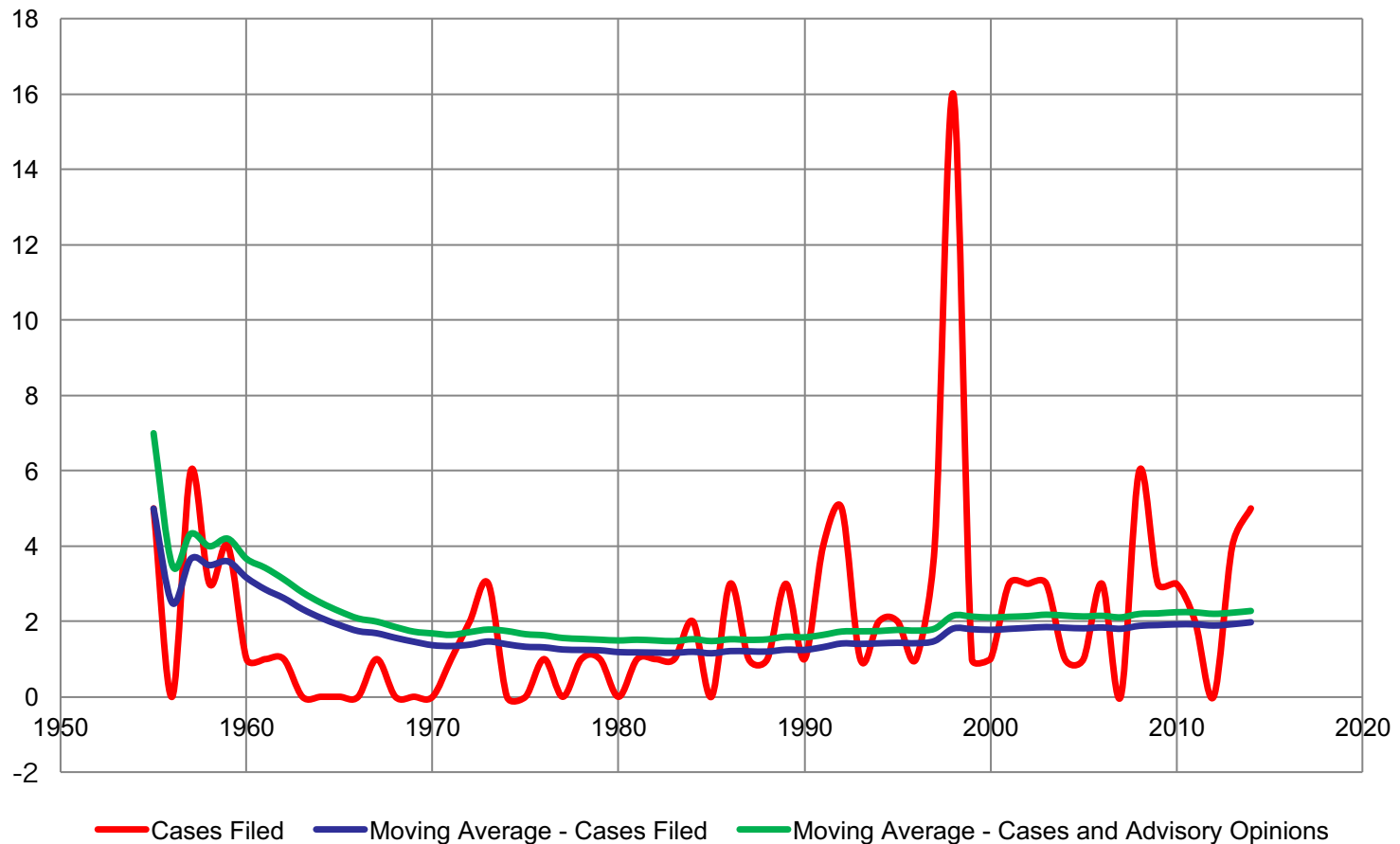
“In *Diallo* it becomes much clearer how the open method the ICJ has adopted puts it at the top of the international law system. The development of customary international law by the (Court) is now much more likely to include human rights law, international trade law and other fields of international law which until recently seemed to fragment into autonomous regimes.”

Mads Andenas (2012: 137).

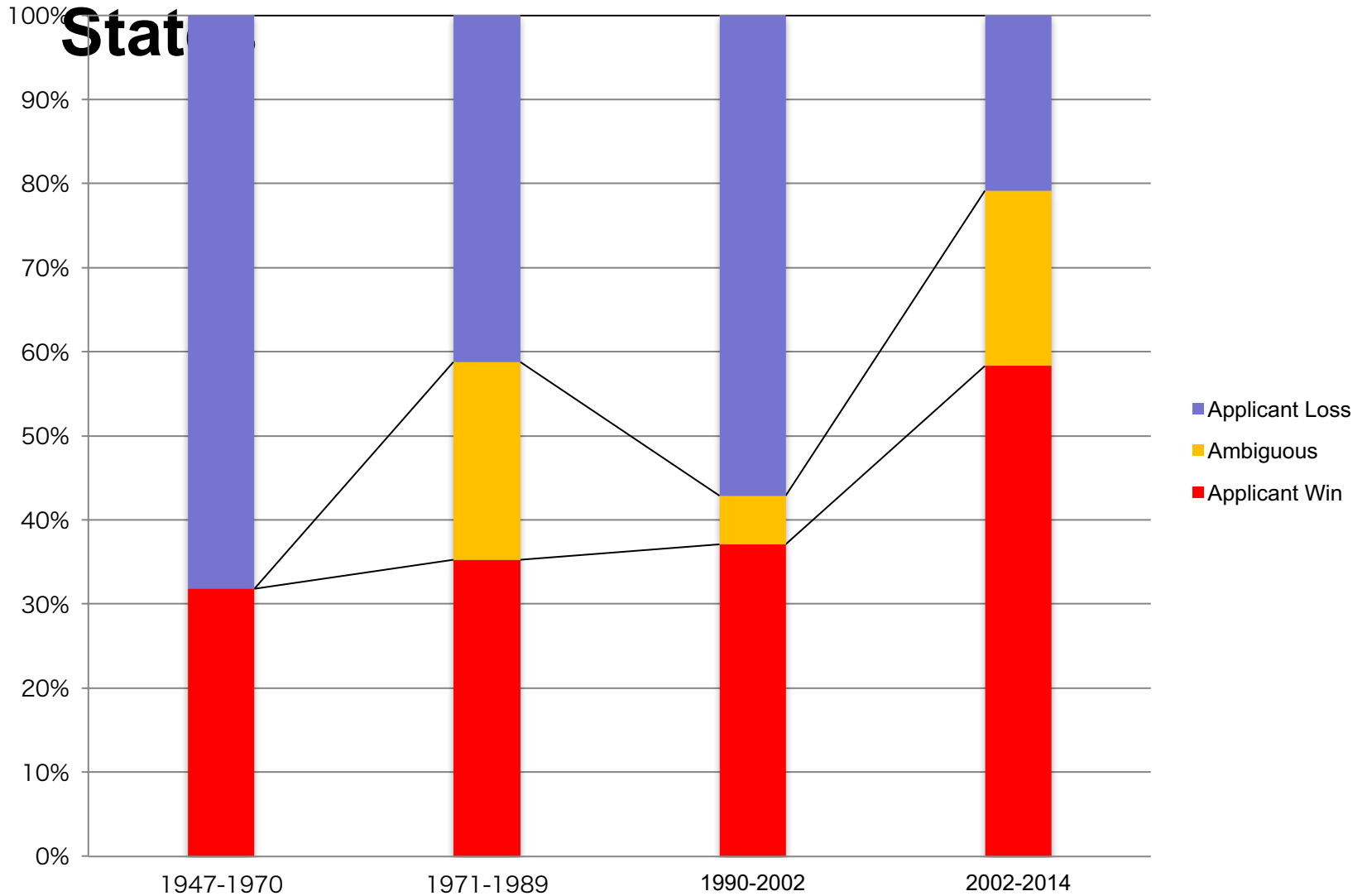
Figure 1A. Contentious Applications to the ICJ

Figure 1B. Contentious Applications and Advisory Opinion Requests

Figure 2. Win/Loss Ratio for Applicant

- Se mer: M. Langford, 'The New Apologists: the International Court of Justice and Human Rights', *Retfærd, Vol. 48, No. 1, pp. 49-78.*

Effektivitet?

Wall Opinion

IV. Prosedyre

Oversikt

1. Krav
2. Hvorfor?
3. Hvordan?
4. Timeplan
5. Laginndeling
6. Oppgave og fordelingen av spørsmålene
7. Lagsamarbeid
8. Prosesskriv
9. Muntlige delen
10. Forberedelser
11. Tilbakemelding
12. Ressurser

1. Krav

- Alle som tar emnet JUS2111 må delta på obligatorisk prosedyreøvelse.
- For å kunne gå opp til eksamen, må prosedyreøvelsen være gjennomført og godkjent.
- Se oversikt og hoved video [her](#)

2. Hvorfor?

- Prosedyreøvelsen vil gi deg innføring og trening i å prosedere
- Det er en anledning til å se jussen anvendt i praksis og å fremlegge juridisk argumentasjon muntlig.

3. Hvordan?

- Øvelsen gjennomføres som del av kursene i Folkerett.
- Uke 45:
  - Utlevering av **oppgaven**: mandag 5. november kl. 10:00
  - Innlevering av **prosesskriv** på maks 750 ord: onsdag 7 november kl. 16.
- Uke 46:
  - **Muntlig prosedyre** på maks 7,5 minutter

4. Timeplan – muntlige delen

Timeplan – muntlige delen (Utkast)

	Friday	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Onsdag II	Torsdag
09:00	Kurs 4:A	Kurs 6:A	Kurs 5:A	Kurs 2:A	Kurs 3:A	Kurs 1:A
10:00	Kurs 4:B	Kurs 6:B	Kurs 5:B	Kurs 2:B	Kurs 3:B	Kurs 1:B
11:00	Kurs 4:C	Kurs 6:C	Kurs 5:C	Kurs 2:C	Kurs 3:C	Kurs 1:C
12:00						
13:00	Kurs 4:D	Kurs 6:D	Kurs 5:D	Kurs 2:D	Kurs 3:D	Kurs 1:D
14:00	Kurs 4:E	Kurs 6:E	Kurs 5:E	Kurs 2:E	Kurs 3:E	Kurs 1:E
15:00						
16:00	Kurs 4:F	Kurs 6:F	Kurs 5:F	Kurs 2:F	Kurs 3:F	Kurs 1:F
17:00						
18:00						

5. Laginndeling

- Kurslærer vil dele inn i lag ut fra en alfabetisk rekkefølge.
- Det blir 3 studenter i hvert lag (så seks i hver prosedyreøvelse)
- **Obs!** Websiden var feil: studentene kan ikke velge om de skal svare ut fra perspektivet som saksøker eller saksøkt.

6. Oppgave og fordelingen av spørsmålene

- Oppgaven skal handle om en tvist mellom to stater
  - Det blir tre spørsmål i saken
- Fordeling av spørsmålene
  - Studentene i laget må bli enig om interne fordelingen av spørsmålene.
  - Hver student skal skrive om et spørsmål i prosessskrivet.
  - Det skal stå klar i prosessskrivet hvilket spørsmål en student har skrevet om.

Eksempel av spørsmålene

(fra mini-prosedyreøvelsen, kurs dag 5)

« Etter brevutveksling med Norge bestemte Nigerias president at Nigeria skulle saksøke Norge ved Den internasjonale domstol (ICJ) for brudd på internasjonale menneskerettighetskonvensjoner og havrettskonvensjonen.

Nigeria ba ICJ om å avsi dom for at:

1. Norge er folkerettslig ansvar for menneskerettighetsbrudd begått overfor Petra Hill og opposisjonsgruppen i Nigeria.
2. Norges behandling av skipet NNS Halcyon var folkerettsstridig.
3. Norge er folkerettslig ansvarlig for at to av flyktningene i containeren døde under overfarten. »

7. Lagsamarbeid

- Lagene skal møte og bli enig om fordeling av spørsmålene
- Lagmedlemmer er oppmuntret til å:
  1. Diskutere mulige argumenter for alle spørsmål
  2. Kommentere på hverandres del av prosessskrivet.
  3. Øve muntlig foran hverandre og får kommentarer tilbake.

8. Prosesskriv

- Man må skrive så strukturert som man gjør på en eksamen eller andre praktiske besvarelser
- Men forskjellen de her argumenterer til støtte for sin part i saken.
- Det er ikke noe hokus pokus og det er mye frihet i hvordan man strukturere prosesskrivet
- Men video fra **Anine Kierulf** gir noe tips i forelesningen som kommer etterpå om både prosesskriv og muntlig forsvar.
- Et eksempel fra folkerett:
http://www.fdimoot.org/Archive/2016/SkeletonBriefs/Sette_3rdSA_Claimant.pdf

9. Muntlige delen

- Hver student får 7,5 minutter til muntlige forsvar (22,5 minutter for hvert lag)
- Man kan forvente 1-2 spørsmål fra dommeren (kurslærer)
- Man må respektere tidsrammen
  - MEN: Ikke stress om du ikke fullføre alt du hadde planlagt!! Argumentene dine står også i prosesskrivet.

Og husk

Det gikk kjempe bra med piloten i H2017 og for alle i V2018!

Se også [promo video](#) med intervjuer

Rett24

Rett24

@Rett24

Home

Posts

Reviews

Photos

Community

About

Liked

Following

Share

Write a comment...

Rett24 shared a link.

April 18 at 8:56am · 🌐

.enk

Nå blir prosedyretrening obligatorisk på UiO

Denne våren må for første gang samtlige 200 studenter på tredje semester bestå en prosedyreprøve som ledd i jusstudiene i Oslo.

RETT24.NO

Like

Comment

Share

You, Ingunn Ikdahl, Morten Walloe Tvedt and 146 others

3 Shares

Publikum?

- Nei, egentlig.
- Andre på kurset kan ikke bli publikum mens lagene prosederer.
- Men du er hjertelig velkommen til invitere venner, familie osv.

10. Tilbakemelding

- Prosess-skrivet skal rettes provisorisk før prosedyren
- Studentene får tilbakemeldingene etter den muntlige delen.

11. Forberedelse

- Uke 37: Forelesning om ICJ og prosedyreøvelse
- Uke 43: Mini-prosedyreøvelse
  - Dag 5 av kurset med kurslæreren

Miniprosedyreøvelse, dag 5 på kurs

- Studentene vil bli inndelt i samme lag i miniøvelsen som skal foregå på kurs dag 5.
- Miniprosedyreøvelsen er ikke obligatorisk men sterk anbefalt.
- Den inkluderer ikke innlevering av et prosess-skriv men det er anbefalt at man skrive ned argumenter.
- Muntlig forsvar for hver student blir mellom 3-6 minutter (*det handler om hvor mange deltar*)

12. Ressorser

På engelsk:

- Introduction:
- <https://www.youtube.com/watch?v=D0WZsxCbL6M>
- Examples
- <https://www.youtube.com/watch?v=RQAeoPuuU3k>
- <https://www.youtube.com/watch?v=SFI1IEBoFAE>

'IRAC Method'

- **I**ssue (***P**roblemstilling*)
- **R**ule (***R**egel inkl. rettspraksis*)
- **A**nalysis (***A**nalyse, drøftelse*)
- **C**onclusion (***K**onklusjon*)

Veiledning:

- Du må være trygg på at du har klart å **identifisere ("finne") problemstillingen** før du starter drøftelsen.

Krav til gode oppgavesvar

- Når du har identifisert problemstillingene, bør du finne frem til det krav Peder A's fremmer. Hva er kravet? Hevning? Erstatning? Begge deler?

- Deretter må du identifisere det **rettslige grunnlaget** som Peder bygger sitt krav på
- En identifisering av rettsgrunnlag er nødvendig for å kunne gjennomføre en drøftelse pro/contra, se nedenfor om drøftelsen....

Et neste trinnet er drøftelsen.

- En juridisk drøftelse er en argumentasjon pro/contra.
- Du må bestrebe deg på å få frem alle de saklige argumentene pro/contra.
- Tenk deg gjerne at du er advokat for begge partene, først den ene og så den andre.

- **Det er full anledning å gi uttrykk for tvil før du inntar konklusjonen.**
- Men... av og til er rettsspørsmålet lite tvilsomt og konklusjonen derfor klar. Da tar det seg dårlig ut hvis du har sagt at konklusjonen er tvilsom.

- Ikke legg ut i bredden om teoretiske juridiske spørsmål i en praktikum (Som det heter: Ikke ”teoretiser”).
- **Men du skal likevel ikke være redd for å vise at du har gode kunnskaper i den konkrete drøftelsen du foretar.**